

บทคัดย่อ

โครงการนี้เป็นการดำเนินงานวิจัยต่อเนื่องจากโครงการในระยะที่หนึ่ง “การศึกษาทรัพยากรด้านสถาปัตยกรรม และวัฒนธรรมในเขตเทศบาลเมืองน่าน เพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน” และโครงการระยะที่สอง “การจัดการทรัพยากรทางสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมในชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานวัฒนธรรมเมืองน่าน” ที่ได้กระทำมาก่อนหน้านี้เป็นระยะเวลาต่อเนื่องกว่า 4 ปี ซึ่งโครงการในระยะที่หนึ่งเป็นการเก็บข้อมูลทางสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมและจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ขึ้น โครงการในระยะที่สองเป็นการนำฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์มาใช้ประโยชน์ โดยการสร้างกระบวนการร่วมกับชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานวัฒนธรรม และเผยแพร่องค์ความรู้ของทรัพยากรออกไปในวงกว้าง โครงการในระยะที่สามนี้เป็นการสร้างความต่อเนื่องในการใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลทรัพยากรทางสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรม และความรู้ความเข้าใจในประวัติความเป็นมา และคุณค่าของทรัพยากร ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติจริง โดยการสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และความทรงจำของคนในพื้นที่ ที่มีต่อทรัพยากรทางสถาปัตยกรรม และวัฒนธรรมของเมืองน่านเพิ่มเติมในมิติที่เชื่อมโยงกับกำเนิดและพัฒนาการของเมืองน่าน สานต่อกิจกรรมการแกะสลักพระพุทธรูปไม้ให้เป็นต้นแบบของการฟื้นฟูกิจกรรมทางวัฒนธรรมของเมืองน่าน และเพื่อเผยแพร่ข้อมูลจากการทำงานที่ผ่านมาทั้งหมดกลับสู่ชุมชน ด้วยการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลชุมชน (ศูนย์ล่องน่าน)

ผลการดำเนินงานพบว่าทรัพยากรทางสถาปัตยกรรม องค์ประกอบของเมือง และวัฒนธรรมในเขตเมืองน่านต่างมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของเมือง และการก่อรูปของชุมชน เมืองน่านยังคงมีเรือนไม้พักอาศัยพื้นถิ่นตั้งกระจายอยู่ทั่วไป โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ เรือนพื้นถิ่นยกใต้ถุนสูง และเรือนสองชั้นในเขตเมือง รูปทรงของอาคารและการจัดพื้นที่ใช้สอยภายในของเรือนแต่ละประเภท มีความสัมพันธ์ตำแหน่งที่ตั้งและอายุของเรือน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการและการขยายตัวของเมืองออกไปในแต่ละทิศทางในแต่ละช่วงสมัย นอกจากอาคารประเภทที่อยู่อาศัยแล้ว อาคารที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก ในเมืองน่านก็เป็นอาคารที่มีประวัติความเป็นมาและลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่แตกต่างจากเมืองอื่นๆ

ผู้ที่เข้ารับการอบรมการแกะสลักพระไม้ไม่สามารถแกะสลักพระไม้องค์ขนาดเล็กออกมาได้เมื่อสิ้นสุดโครงการ ปัจจุบันนักท่องเที่ยวสามารถมาเช่าบูชาพระไม้ถวายคืนสู่วัดได้ สามารถทดลองแกะสลักพระไม้ด้วยตนเอง หรือสามารถเช่าบูชากลับไปได้เช่นกัน ทำให้เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนขึ้นในชุมชนจากกิจกรรมทางวัฒนธรรมนี้

ข้อมูลและผลลัพธ์จากการดำเนินงานโครงการได้ถูกนำมาจัดแสดงภายในศูนย์ข้อมูลชุมชน (ศูนย์ล่องน่าน) ด้วยสื่อที่ทันสมัย เข้าใจง่าย และสวยงาม เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ และสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ของเมืองน่าน ที่นักท่องเที่ยวรวมถึงคนในพื้นที่สามารถเข้าใจถึงโครงสร้าง และสัณฐานของเมือง ประวัติความเป็นมาและคุณค่าของสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมของเมืองน่าน ได้อย่างรวดเร็วและน่าสนใจ และเป็นจุดเริ่มต้นการให้ความรู้และข้อมูลที่ดียิ่งกว่าที่จะเดินทางไปชมสถานที่จริงในเมือง

ABSTRACT

This research is a series of field research project composed of three phases. The first phase aims to collect the data of architectural and cultural resources in Nan city by doing field survey and making GIS database. The second phase focuses on utilization of collected data from the first phase to encourage cultural tourism in the communities of Nan and set up a representative cultural activity, wooden buddha carving, to provoke people awareness of their value and revive it for contemporary practise. This project, the third phase, will carry on objectives and activities from the previous two projects to use them as a tool for enlivening the city. At the end of the project, the collected data and outcome of the research will be exhibited in the community centre which will be established by the project to disseminate the data and knowledge back to the community.

From the field data collection of architectural and cultural resources in Nan city, the research found that they have a deep relationship with development process of the city. The urban dwelling of Nan can be categorized into two types; traditional house on stilt and urban two storey house. Form and spatial arrangement of these houses correspond with the location and year of construction of the houses and signify the direction of development of the city in each period. Besides the vernacular houses in urban area, another unique typology of Nan architecture is colonial buildings which is different from those in other cities.

An encouragement of revival of cultural practice, wooden buddha image engraving, was done which at the end of the project many small wooden buddha images were produced by participants of the workshop. At present, tourist can offer money to the temple to dedicate the buddha to the temple. These activities can transfer the engraving technique from the expert to the next generation in the communities and promote better economy in the community.

At the end of the project, the community center, Long Nan Center, was established in collaboration with Nan municipality office and other parties in the city. The centre functions as a new knowledge centre for local and tourist to come to learn and get information about history and morphology of Nan city and its architectural and cultural resources. The centre will be a new tourist attraction and a good starting point to explore the city further.

All activities done by this project catalyzed the economic activity in the community, adaptation of original way of cultural practice for contemporary use and using architectural and cultural resources in the creative way for community-based tourism which will be a good ground for sustainable urbanism in such a small city as Nan.